

Karma a stvoření světa · Zákon činu · Materialismus a theosofie · Hřích proti duchu

Zákon karmy a biblické stvoření světa

Dnes budeme mluvit o tom, co bývá nazýváno zákonem karmy, zákonem příčiny a následku v duchovním světě. Musíme si nejprve připomenout minulé přednášky, které nám ukázaly, že celkový [lidský] život se odehrává v řadě vtělení, takže vy všichni jste již mnohokrát byli na světě a také se ještě mnohokrát vrátíte. Později ještě uslyšíme, že není správné předpokládat, že tato vtělení se opakují po celou věčnost dopředu i dozadu; naopak uvidíme, že vtělení jednou začalo a že přijde doba, kdy zase skončí a člověk se bude dále vyvíjet jiným způsobem.

Budeme se tedy nejprve zabývat časovým rozmezím, v němž se takováto vtělení uskutečňují, a musíme si uvědomit, že všechno, co nazýváme osudem s ohledem na charakter a vnitřní vlastnosti, jakož i s ohledem na náš vnější osud a naši životní situaci, je zapříčiněno našimi dřívějšími vtěleními, a že to, co provádíme v tomto životě, bude mít opět následky pro příští životy. Tak se onen velký zákon příčiny a následku táhne všemi našimi vtěleními.

[... *R. Steiner* *objasňuje působení zákona příčiny a následku ve fyzickém světě: příklad dvou koulí a příklad zvířat žijících ve tmě.*]

Duchovní věda říká: Všechno, co se ve světě děje, závisí na karmě. Karma je obecný světový zákon. I Bible hned na začátku vypráví o karmě. Říká totiž: „Na počátku stvořil Bůh svět.“ Pokud byste to četli stejně povrchně, jak se dnes obecně čte, ani byste si nevšimli, že to je [řečeno] ve smyslu zákona karmy; bez obtíží si toho ale všimnete, vezmete-li si například původní znění této prastaré zvěsti, v níž se mluví o tomto tvoření, nebo vezmete-li si jeden z nejstarších latinských překladů této zvěsti, jaký je například [dochován] v Septuagintě, která je dodnes celou katolickou církví považována za stěžejní překlad *Starého zákona* a zvláště *Genese*.

A právě s ohledem na takovýto úvodní [přednáškový] cyklus, který vás má kousek po kousku seznámit s nesmírnými hloubkami theosofického světonázoru, není neúčelné, odbočíme-li poněkud od našeho vlastního tématu.

Dnešní člověk už vlastně nemá vůbec žádné spojení se živoucím slovem. Řeč se na jedné straně stala konvenčním dorozumívacím prostředkem a na druhé straně obchodním jazykem. Zcela jinak tomu bylo v dávných dobách, kdy se slova utvářela: tehdy byl člověk se slovem ještě živým způsobem spojený. Ba v těch nejdávnějších dobách měla hluboký význam i jednotlivá písmena, z nichž se skládala slova. Dnešní člověk už nemá ani tušení o tom, co se odehrávalo v duši starého hebrejského mudrce, když vyslovil slovo „bara“, které stojí v *Genesi* v první větě a které jeho následovníci, to znamená především následovníci v latinském světě, přeložili jako „creare“ a my potom jako „stvořit“. My máme v němčině stejný kmen „bar“ ještě ve slově „gebären“, tj. rodit, porodit.

Základem slova „karma“ je kořen „kr“, který je také základem slova „creare“, takže řekne-li se latinsky „creare“, tj. tvořit, znamená to nic jiného než: něco nastává v důsledku dřívějších stavů; znamená to tedy, že nastane něco, co je karmicky podmíněno něčím, co se stalo dříve.

O karmě v dnešním smyslu můžeme ovšem mluvit teprve od luciferského zásahu, tedy od okamžiku, kdy na sebe člověk vzal vinu, a proto na všem, co je spojeno se slovem karma, vždycky ulpívá něco z pojmu viny. „Creare“ tudíž znamená: vytvořit něco, co je karmicky zaviněno dřívějšími stavy, zatímco v kmeni „bar“ dosud nic z této karmické podmíněnosti není. Čím to je? Je to dáno bezpochyby tím, že starý Hebrejec byl ještě mnohem niterněji spojen s duchovním světem a bylo mu ještě naprosto jasné, že tenkrát, kdy Elohim svou myslí tvořili svět, nemohla být řeč o karmě ve smyslu, v jakém o karmě obvykle mluvíme my. V latinské epoše vývoje lidstva však již byl člověk, jak uvidíme při jiné příležitosti, zcela oddělený od duchovního světa a dokonce ani tvořící

myšlení bytostí Elohim si nedovedl představit jinak než začleněné do karmické souvislosti.

Avšak ani slovo „bara“ ani slovo „creare“ v žádném případě neznamená „Bůh stvořil svět z ničeho“; v obou slovech spočívá základní smysl: Bůh dal dřívějším stavům vplynout v nové; stejně jako ani matka neporodí dítě z ničeho, nýbrž porodit znamená: dítě vstupuje viditelně do světa z dřívějšího skrytého stavu v mateřském lůně.

Vidíte, jak tu lze smysl Bible převrátit. Nejprve teologie řekla: Bůh stvořil svět z ničeho - protože už nic nevěděla o existenci Země v předcházejících kosmických vývojových obdobích, a o tom byly napsány celé knihovny. Všichni tihle teologové [s tím] však bojovali jako Don Quijote s větrnými mlýny. Vždycky však musíme vědět, s čím chceme bojovat; to znamená, že vždycky musíme vyložit původní smysl starých dokumentů.

Zákon karmy je zákonem činu

Jestliže si tedy zákon karmy představíme tak, jak si ho skutečně představit musíme, to znamená jako souvislost mezi příčinou a následkem nejen tady ve fyzickém životě mezi narozením a smrtí, ale i v životě po smrti v duchovním světě, pak právě tento zákon karmy vrhne světlo na náš vlastní život. Poznání zákona karmy je zdrojem hlubokého uspokojení nejen našeho rozumu, ale v nejhlubším smyslu i našeho citu, a dává nám pravé pochopení našeho vztahu ke světu. Stále jasněji uvidíte, jak hluboký to má význam a jak teprve správné poznání tohoto zákona karmy nám umožní harmonicky utvářet soužití s okolím. Vysvětluje nám nejen takové záhady, které si člověk musí nejprve vyfantazírovat, ale i ty, které nás v životě potkávají vskutku na každém kroku. Nebo to snad nejsou životní záhady, vidíme-li, jak napohled bez vlastní viny se jeden člověk narodí v nouzi a bídě a jak u druhého musí ty nej- krásnější vlohy zakrtnět kvůli sociální situaci, do níž byl životem postaven? Často se v životě ptáme: Čím to je, že tento člověk se bez vlastní viny narodí v nouzi a bídě a druhý bez

vlastního přičinění v nadbytku a bohatství, takže již v kolébce je obklopen něžně milujícími rodiči? - To jsou otázky, které může přehlížet jen lehkomyšlnost dnešních lidí.

Čím hlouběji zákon karmy poznáme, tím více uvidíme, že mizí veškerá tvrdost, která tu na první pohled zdánlivě je, zabývá-li se někdo zákonem karmy jen povrchně. Bude nám pak stále více zřejmé, čím to je, že jeden člověk musí žít v těchto a druhý zase v jiných poměrech. Tvrdost je možné a nutné vidět v té či oné životní situaci jen tehdy, bereme-li v úvahu pouze jeden život. Pokud ale víme, že tento jeden život je naprostým následkem dřívějších činů, pak tato tvrdost úplně zmizí a my pak vidíme, že člověk si svůj život připravuje sám.

Někdo by ovšem mohl říci: Ano, ale to je přece strašné, kdybych si měl představit, že všechny ty osudové rány, které člověka v životě potkají, si zavinil on sám! - Tady si prostě musíme uvědomit, že zákon karmy není pro sentimentální hloubavce, ale je to zákon činu, který nás posiluje, který nám dává odvahu a naději. Neboť i když jsme si svůj život, s veškerou tvrdostí, s níž na nás dopadá, zapříčinili sami, přesto víme, že to je zákon, jehož hlavní význam nespočívá v minulosti, nýbrž v budoucnosti. Jakkoli nás v současnosti tísní následky minulých činů, právě poznání zákona karmy přinese v dalším životě své plody. Podle toho, jak se chováme, budeme v budoucích životech sklízet plody těchto činů, neboť žádný čin není vykonán marně. A o kolik je theosofičtější pojímat zákon karmy jako zákon činu! Neboť ať děláme cokoli, plodům svých činů neujdeme. Čím hůře se nám v tomto životě daří a čím lépe to snášíme, tím lépe se nám bude dařit v budoucím životě. Zákon karmy je tak zákonem, který řeší záhady života, s nimiž se na každém kroku setkáváme.

Jak ovšem minulý život souvisí s příštím životem? Musíme si uvědomit, že všechno, co máme v podobě vnitřních následků vnějších prožitků, v podobě slasti a strasti, má následek v příštích životech.

[... V další části přednášky hovoří R. Steiner o tom, jak se opakované prožitky astrálního těla v dalším životě projeví jako vlastnosti éterného těla, vlastnosti éter něho těla se projeví ve fyzickém těle a činy se projeví jako vnější osud.]

Karma národů a karma lidstva

Takové jsou tedy stručně načrtnuté karmické souvislosti u jednotlivého člověka. O karmě však můžeme mluvit nejen u jednotlivého člověka; člověk nesmí sám sebe považovat za jednotlivou bytost, to by byla velká chyba, stejná chyba, jako kdyby se jednotlivou bytostí chtěl cítit jednotlivý prst naší ruky. Člověk, který by se zvedl několik mil nad zem, by se dostal stejně daleko jako prst, který by se oddělil od organismu. Jakmile člověk pronikne do duchovní vědy, je přímo nucen na základě tohoto poznání pochopit, že se nesmí oddat klamu, že snad existuje sám pro sebe jako jednotlivá bytost.

Tak je tomu ve fyzickém světě a ještě mnohem více ve světě duchovním. Člověk patří k celému světu a má také svůj osud v společenství. Karma se netýká jen jednotlivého člověka, ale zahrnuje i život celých národů.

Důsledky materialismu v náboženství

Nyní vám chci říci něco, co přispělo k založení theosofického světového názoru. Stejně jako u jednotlivých lidí působí karma také v případě národů a dokonce celého lidstva. Ten, kdo sleduje průběh dějin evropského duchovního života, ví, že asi před čtyřmi sty lety nastoupil materialismus. Ve vědě je tento materialismus nejneškodnější, neboť tu mohou být všechny chyby kdykoli poznány a napraveny. Mnohem škodlivější dopady má v praktickém životě, kde je všechno posuzováno z hlediska hmotných zájmů. Materialismus by se však v praktickém životě nikdy neprosadil, kdyby v něm lidé neměli zálibu. Nebylo by také žádného Biichnera atd., kdyby člověk

předtím tolik nemiloval hmotu. Nejškodlivější následky má však materialismus v oblasti náboženského života, to znamená v církvi; právě církev už několik staletí směřuje k materialismu.

Jak to? Vráťte-li se do doby prvotního křesťanství, nikdy jste neslyšeli, že by někdo předpokládal, že by se sedmidenní dílo *[tj. stvoření]* skutečně odehrálo během sedmi dní, jak se dnes mnohdy předpokládá, a že by si někdo sedmý den představoval tak, jako když si člověk po těžké tělesné práci sedne na židli a odpočívá. O skutečnosti tohoto sedmidenního díla už materialistická epocha neví nic. Objasnit lidstvu pravý smysl tohoto dávného dokumentu, tedy *Genese*, je opět vyhrazeno theosofii.

Materialistické pojetí se v náboženství zažralo do života národů dokonce nehlouběji. Materialismus bude právě v náboženské oblasti panovat čím dál víc a lidé budou právě na této straně čím dál méně chápat, že záleží na duchu, nikoli na tom, co je fyzicky hmotné. Patrně budete souhlasit, že v celém pojetí života, které lidstvo má, čím dál víc převládá materiální myšlení, cítění a chtění, což se nakonec odráží ve zdravotním stavu následujících generací.

Epocha se zdravým pojetím života vytváří v nitru lidí silný střed, dělá z nich osobnosti v sobě ucelené, takže jejich potomstvo je silné a pevné. Zato epocha, která věří jen ve hmotu, vytváří potomstvo, u něhož si všechno v těle jde svou vlastní cestou, nic nespočívá ve středu, čímž pak vznikají právě projevy neurastenie a nervozity. Pokud světovým názorem zůstane i do budoucna materialismus, bude tato tendence převládat víc a víc. Duchovně zřící člověk vám může naprosto přesně říci, co by nastalo, kdyby materialismus nenalezl protiváhu v pevném duchovním směru. Jako epidemie by se šířily duševní nemoci, stejně tak by děti již při narození trpěly nervozitou a třaslavými projevy; dalším důsledkem materiálního smýšlení je pak typ člověka nesoustředěného v sobě samém, jak ho vidáme už dnes.

Tenkrát, před asi třemi desítkami let, to byla především tato myšlenka a tento výhled, jak by se dařilo lidstvu, kdyby se nesáhlo po duchovním prostředku proti těmto následkům materialismu, co vedlo k založení theosofického hnutí. O určitém léku se dají vést všelijaké spory, ale veškeré námitky jsou málo platné; hlavní věcí je, že lék pomáhá. A tak je tomu i s léčebným působením theosofie. Theosofie chce předejít tomu, co by neodvratně nastalo, kdyby lidé takto dále pokračovali v materialismu.

[... *Další část se týká vztahu pomoci druhému a karmy; přirovnání k obchodníkovi a jeho účetní uzávěrce; vztah karmy ke křesťanství.*] S ohledem na zákon karmy musíte myslet na budoucnost; každým činem totiž zapisujeme do své účetní knihy položku, která přinese plody. Jen dokud theosofie trpěla dětskými chorobami, mohli theosofové najít rozpor mezi křesťanstvím a zákonem karmy.

[... *Zmínka o souvislosti mezi nynějším tělesným vývojem a dřívějšími životy: láska nyní - mladistvost potom, antipatie - stárnutí; hamižnost - dispozice k infekčním nemocem; bolest a některé nemoci - krásné tělo. Obrazperlorodky.]*

„Hřích proti duchu“

Jsou hříchy, které jsou vyvolány tím, že člověk má fyzické tělo, že má éterné tělo a že má astrální tělo. V rámci astrálního těla se rozvíjí Já; člověk se stává vědomým. Může tedy hřešit. Tyto hříchy mohou být člověku odňaty.

Pokud ale hřešíme tak, že hřešíme v rámci svého vědomí, je cizí pomoc neúčinná. A protože vesmírný řád je moudrý, ani nám v tomto případě pomoc nedopřeje. Je tomu právě tak jako ve výše zmíněném přirovnání: obchodník, který stojí před bankrotem a požádá nás o půjčku, není hoden takové účasti; bylo by totiž hloupé, kdybychom mu chtěli pomoci. Tak je tomu i v chodu světa; tam, kde by pomoci bylo nemoudré, nám pomozeno není.

„Hřích proti duchu“ je hřích, kterého se dopouštíme v astrálním těle, kde jsme si toho vědomi.

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 22. června 1907 v Kasselu, in: Menschheitsentwicklung und Christus-Erkentnis, GA 100, str. 80nn; poznámky posluchačů.

Rudolf Steiner

GA 100